

POUSTEVNÍK Z DRIETOMY

Když půjdete z Uherského Brodu a přijdete na vršek mezi Bánovem a Bystřicí, všimněte si malého lesíka po levé straně, znaného Kopce. Ten jeden kopec najdete v lesíku. Na něm boží muka z kamene. Nedaleko stojí dvě kapličky a pod nimi, asi sto kroků, ještě jedna boží muka, a uprostřed hřbitova, kde jsou pochováni nejen mrtví občané z Bystřice, ale hlavně Prušáci, kteří zemřeli na mor v pruské válce roku 1866, když ložirovali v našich vesnicích. K tomuto lesíku se váže naše pověst.

Jmenoval se Ján Dielec a do Bystřice se přistěhoval z Drietomy. Na moravskou stranu šli ti, kteří nemohli žít doma, právě tak jako z Moravy odcházeli na druhou stranu lidé, kterým doma hrozilo nebezpečí. Šeptalo se po Bystřici to i ono, proč tak šikovný mládenec musel odejít, a protože Drietoma není od Bystřice daleko, vědělo se, že měl kvůli zhanobené sestře s panstvem nepříjemný spor, který by ho stál život, kdyby neodešel.

Bystřice pod Lopeníkem ho přijala. Přijal ho hospodář jako sluhu, přijala ho chasa jako příjemného, veselého kamaráda, který si získal oblibu i u děvčat. Po nějakém čase získal jednu z nich, dceru bohatého hospodáře, který mladým postavil domeček maličký jako dlaň, vedle gruntu, aby mladí neměli daleko na besedu i na práci, které bylo v hospodářství vždycky dost.

S příchodem zimy nastávala práce doma. Na panskou robotu se nechodilo tak často. Doma se mlátilo cepy obilí, byla práce se lnem, konopím, dívky vyšivaly, předly, chlapi chodili do hor chystat dřevo a měli dostatek času, aby dlouhé večery besedovali v krčmě, anebo ti mladší na přástkách a draní peří.

To bylo něco pro našeho Janka. Poslouchal vyprávění místních lidí, učil se poznávat nový domov. Neseděl u přástek zbytečně. Kousek dřeva v rukách ve chvíli přeměnil na hračku, husara, koně, slepice, husy, krávy, ovečky a všelico jiné, co působilo dětem radost a Jankovi oblibu jejich rodičů. Jenže tu bylo ještě něco jiného. Janko pozoroval přadleny a jejich kolovraty. Vyrobil kolovrat pro svou milou ženu. Vyřezávaný, vypalovaný, malovaný.

Byla radost se naň podívat, bylo potěšením na něm příst a která dívka by nezatoužila po tom, aby měla podobný. Vždyť Jankova žena čistě oblečená seděla u něho jako princezna z pohádky a ony chtěly být princeznami také. A tak Janko měl postaráno o práci na celé léto, neboť on na panskou robotu jako cizí člověk nemusel.

Ženy se už postaraly o to, aby odložil výrobu vyřezávaných dobytčích strojů, částí vozů, pluhů a jiných potřeb. Postaraly se i o to, aby mužům dokázaly, že kolovrat je přednější než kdejaké brány, cepy a všechno to, co vyráběl pro hospodářství.

A tak se stříbrné penízky v hrníčku pěkně množily. Ale jak je známo, kdo má mnoho, chce mít ještě víc. A mladá chtěla. Pomáhala na rodném gruntu, pomáhala i na cizím. Byla vzhůru od východu slunka do samé tmy. Měla svůj sen, svoji touhu. Přiznala se jednou v noci Jankovi, když měla hlavu položenou na jeho paži a oči jí malovaly ve tmě budoucnost. Mít dům, velký, krávy, pole, a takový, jako byl její rodný, a pro Janka koně! Aby nad nimi práskal bičem ozdobeným hasasovou kytkou, když tak oba pojedou na pole a domů.

A tak Janko z lásky k ní pracoval na kolovratech, neměl čas se najíst, neměl čas k spánku. Protože i jeho posedla vášeň po penězích, které měly uskutečnit její sen.

Přešly Vánoce, přešel Nový rok a Jan přinesl do jizby krosna a vřeteno. Bylo třeba utkat plátno, a mladá žena už toužila po něčem jiném. Tkala. Přádén ubývalo a jednou, když jí rozbolela hlava, sedl si za krosna on. Práce mu šla od ruky, zpíval si k ní, protože jednotvárné úkony si to vyžadovaly.

Jednou, když znovu vypomáhal, znenadání se zastavil v práci. Hleděl na plátno ze zvlášť jemné příze. Duševním zrakem na něm viděl různé obrazy, květy, vyšíváné vzory. Díval se, díval, a ani nedýchal. To, co mu fantazie kreslila na plátno, mělo by se dát utkat. Mělo! Odpadlo by zdouhavé vyšívání, odpadla by únava očí.

Mořil se touto myšlenkou. Už viděl, jak jeho mladá, pěkná žena jde do Bánova, do kostela, ozdobená plachetkou, do které jí on vetkal podivně obdivné vzory, jaké niky nikdo neviděl a neuměl udělat, jenom on. Neměl smysl pro nic jiného než pro tuto svoji představu, neměl smysl ani pro ženu, toužící po jeho úsměvu a jeho lehoučké ruce. Tři, čtyři dni vysedával nad němými krosnami, nemluvil, a když jí měl odpovědět na nějakou otázku, pověděl vždy něco jiného, jen ne to, na co se ho ptala. „Nic mě nebolí, nic mě netrápí, nic mi není, neptej se mne, nestarej se o mne.“ Ani nevěděl, kdy si k němu přisedla a pohládila ho. Myšlenky mu vířily hlavou. Musí, musí to jít.

Řešení mu přinesl sen. Viděl, jak panáčky v řadách vyskakovali jeden přes druhého a přitom vytvářeli všelijaké vzory, které on už viděl na plátně. Probudil se, vydechl úlevou i nadšením, objal prudce ženu a jí, rozespalé, překvapené a unavené, šeptal, že už to má, že už to vymyslel.

Brzy ráno začal dělat nová krosna. Už ne tak velká, jaká měli u nich, u sousedů a v dědině. Ale malá, avšak složitá. Přidal brda, jedno, dvě, pět. Připojil šlapadla, navinul barevné nitě na osnovu, na cívky člunku a začal tkát svůj vysněný sen do plátna. Dělat to pro ni, pro ni, zpíval jí to, když s ní točil jako v tanci po světnici, šílený, nebo bláznivý, jako lesní panny.

Byl by radostí tancoval, když zjistil, jakou senzací vyvolala jeho mladá žena na cestě do kostela i v kostele plachetkou, kterou měla na sobě. Hned na cestě přijímal objednávky a při mši místo modlení počítal v duchu stříbrné grošíky, které mu dá jeho vynález.

S příchodem jara se v dědině odstěhovala krosna na půdy za kolovraty. Jen u nich se ozýval rachot paličky a letěl přes potok na cestu, po které chodili lidé do práce a zpět domů. Ženy přišly z Bánova, ze Suché Lozi, přišly z Kopytné, žádná z nich s prázdným košíčkem a všechny chtěly plachetky, ubrusy, šátky. Stříbro přišlo do malé chaloupky a přibližovalo na dosah to, po čem toužili, vysněný grunt.

Potom přišla zakázka z Brodu, od vrchnosti, zakázka, která byla příčinou neštěstí. Vrchnost trvala na krátké dodací lhůtě, zaplatila dopředu a dobře zaplatila. Krosna rachotila ve dne i v noci. Jan k nim nemohl pustit ženu, dělala ještě chybičky, nevyspaný, vyčerpaný seděl u krosen a tkal. Jeho žena navíjela cívky barevnými nitěmi, vkládala do člunku, vázala a pomáhala šetřit časem.

Vrchnost naléhala, odkazovala. Určila den, kdy čeká významnou návštěvu a ubrusy i šátky měly pokrýt stoly při hostině. Mělo to být ve Svatodušní pondělí a Jankovi chybělo pár loktů na dokončení díla.

Začal v neděli, sotva se rozbřeslo. Unavené oči musely kontrolovat vzor, nohy mechanicky šlapaly na příslušné páky, berda vyskakovala s osnovou jako ti panáčci, které viděl ve snu. Ruce mechanicky posílaly člunek z jedné na druhou stranu, rychle, a braly nové a nové člunky z připravené ošatky, jen co je mladá žena stačila navíjet. Pracovali, zatímco lidé se potkávali na cestě, když jedni se vraceli z ranní a druzí šli na hrubou mši, a oni tkali, svátek nesvátek.

Mladá žena se točila kolem krosen, sbírala něco ze země. Ve chvíli, kdy zdvihla hlavu, únavou vyčerpaná Janova ruka nestačila zachytit hozený člunek, který vyletěl a ostřím zasáhl ženu do spánku. Trochu to temně ruplo a ona se pomalu složila k jeho nohám, opřela se mu o kolena a zůstala tiše, tichounce sedět.

Krosna ztichla. Jen pomalé, vážné tikání hodin se ozývalo jizbou a měřilo čas umírajícího života. Když potom po dlouhé chvíli přišla do jizby matka mladé ženy podívat se, cože je u nich tak ticho, našla Janka sedět na zemi vedle krosen s mladou, nehybnou ženou v náručí. Hladil ji po bílé tváři, šeptal ji jakási slova, matce neodpovídal, nevnímal její přítomnost, ba ani její zoufalé nařikání.

Rakev pro svoji ženu vyrobil sám. Dubovou, vyřezávanou, vypalovanou, vymalovanou, jakou svět ještě neviděl. Krosna, na kterých kouzlil pohádkové vzory, rozlámал vlastníma rukama, vynesl za humna a spálil. V pondělí ráno vzal utkané dílo, šel do Brodu odevzdat vrchnosti a nahlásit, že zabil svoji ženu.

Z Brodu se už nevrátil. Nepustili ho ani na pohřeb. Soud mu vyměřil dvacet roků žaláře za to, že znesvětil svátky. Mohl se hájit tím, že vrchnost ho donutila k tomuto hříchu. Nepromluvil ani slovíčka. Nemělo pro něho význam sdělovat soudcům závěry ze svých myšlenek: že jeho vynález nebyl požehnaný, protože vznikl pod vlivem chamtivosti a lakomství. Tomu by soudcové stejně nerozuměli.

Život v dědině šel dál. Na tragickou událost se zapomínalo a řeč na ni přišla jen tehdy, když se za zimních večerů roztočila kola kolovrátků. Postupem času zapadly i vzpomínky, neboť doba přinášela nové a nové události. A roky šly jeden za druhým.

Jednou příběhly děti s novinou, že v Kopcích straší. Chodí tam vousatý člověk v jakémsi hábitě, strašidlo. Chlapům to nedalo. Vypravili se na něho patřičně ozbrojeni. Nikoho neviděli, nikoho nenašli. Jen v tom podivném kopci, který vyrostl uprostřed lesa z rovinky, objevili jeskyňku. V ní bylo hrubé lože, stůl, polička s několika nádobami, ohniště. Obyvatele jeskyňky nenašli.

Hlásilo se to vrchnosti do Brodu. Ta vzkázala, že o tom člověku ví, aby s i ho nevšímalí a dali mu pokoj. Bát se ho nikdo nemusí. Je to poustevník a ten nikomu škodit nebude.

Bystřičané a Bánovští, kterým les patřil, to vzali na vědomí. Stejně se tam málo chodilo. A děti, když se osmělily a vrátily na oblíbené místo svých her, se kopci vyhnuly, a když uviděly náhodou divného poustevníka, vyhnuly se i jemu.

Čím a jak se ten člověk v lese živil, nevěděl nikdo. V Bystřici, v Bánově a v Suché Lozi se neukázal. Lidé z odlehlejších vesnic s domácími styk neměli, aby mohli říci, že ten divný člověk kupuje to, co potřebuje, u nich. Odkud je a kam se vrací, o to se nestarali.

Potom se rozneslo po dědině, že na rovince před poustevníkovou jeskyní je postavený kříž. Dubový, vyřezávaný, a že každý den ráno, v poledne a večer se pod ním poustevník modlí. Stávalo se od těch dob, že lidé, kteří měli co dělat v lese, zdrželi se po dobu modlitby a přidali se k poustevníkovi. Chlapi postáli, odešli, že se zdržely. A po ukončené modlitbě se svěřovaly s důvěrou poustevníkovi, kterého považovaly za svatého muže, se svými starostmi. Poradil, pomohl, a když dostal z vděčnosti nějaký ten dar, přijal. Když bylo něco od jídla, obdaroval tím tajně potřebnější chudobné lidi, dal tam, kde bylo víc dětí, hladových krků. Pomáhal i penězi. Dostával je za léčivé bylinky, které sbíral a sušil. Mnozí lidé mu byli vděční za vyléčení lidských i dobytčích chorob. Stal se tak lékařem, zvěrolékařem, a to vyhledávaným, protože léčil jen za odměnu, kterou mu dali podle úvahy a možností. Více však bylo těch, kteří jen poděkovali.

Byl tak lékařem, utěšovatelem, ale i soudcem. Byla v něm moudrost, měl porozumění pro duševní těžkosti, znal domácí poměry a události, které se staly před dávnými roky. Jak je to možné, nedalo lidem pokoje, ale zeptat se, to se neodvážili. A když někdo jen tak jakoby nic začal o starých časech, podíval se vážnýma očima beze slova na tazatele a to stačilo.

Nad svojí jeskyňkou, na samém vršku kopce, postavil z hrubých skal boží muku. Začal budovat u kříže kapličku, potom i druhou. Lidé mu chtěli pomáhat, ale odmítl. Tu první určil Matce Boží, druhou svaté Anně, protože tak se jmenovala jeho žena, jak se lidé po jeho smrti dověděli.

Vysvěcení obou kapliček, kříže a boží muky se konalo ve Svatodušní neděli odpoledne. Sešlo se nevídané množství lidí z celé bánovské farnosti. Tak se také poustevník vyzpovídal a ještě téhož večera se ukázal v Bystřici, kam jeho noha za tolik roků doposud nevkročila.

Překročil práh dobře známý z minulého života, k podivení hospodáře a jeho ženy. Zastavil se u dveří a dlouho, dlouho se díval na každou věc v jizbě. Teprve potom pozdravil a na pozvání si sedl ke stolu. Tam, kde bývalo jeho místo. I chleba přijal, ale v tom, jakým způsobem bral bochník chleba a nůž? Kdo takto krájel? Ne a ne si vzpomenout. Ostatní jídla, která mu hospodyně předložila, odmítl, poděkoval ale nevzal. Ale poprosil, aby mu ukázali světničku v domku, v kterém bývala kdysi hospodářova nešťastná sestra a v kterém od té doby nikdo nebydlel. Domácím napadlo, že by se tam snad chtěl přistěhovat, byla by to pro ně čest a hospodář byl hned ochotný. Zapálil svíčku v dřevěné lampě a vedl hosta přes dvůr do domku. Vešli. Gazda postavil svítilnu na stůl a podíval se na hosta.

Ten stál opřený o stěnu u dveří, bledý jako ta stěna, a z očí mu tekly slzy.

V jizbě se nic nezměnilo, všechno zůstalo tak, jako by majitel včera odešel a dnes se vrátil. Poustevník stál, zamlženými očima prohlížel jizbu. Hospodář se divil, proč to, co se s hostem stalo, ale též nic neřekl.

Host náhle vykročil. Krok, dva, na místo, kde, jak si hospodář pamatoval, stávala sestřina krosna. Tam příchozí klekl na kolena, čelo položil na zem a hlasitě se rozplakal.

Hrozný je mužský pláč. A to, že host přišel plakat na místo, kde se skončila život nešťastná sestra, vyvolalo v hospodáři poznání. Vždyť toto je jeho švagr, muž jeho sestry!

Nerušil ho. I jemu se oči zalily slzami. Zda nad sestrou, či nad hrozným životem švagra, kajícně tolik roků žijícího v lese? Vrátil se však po dlouhé chvíli, přikročil k němu, položil ruku na rameno a řekl:

„Jane, vstaň! Co bylo, bylo psáno osudem. Darmo bychom se stavěli proti tomu. Vstaň!“ Zvedl ho a objal. Dlouho stáli beze slova. Potom ho usadil ke stolu a sedl si také.

„Mamička chtěli, aby všechno bylo připravené, až se vrátíš,“ začal hospodář. „Umřeli tři roky po tom, co se to stalo. Všeci jsme věděli, že to bylo neštěstí, žes to neudělal schválně. Litovali jsme tebe i ji.“

Vstal. Přikročil k peci a natáhl ruku k roštu. Vytáhl tam ze skrýše klíč, kterým otevřel pevnou dubovou truhlu na šatstvo. Z ní vytáhl na stůl hrnek a švagrovu pokladnu.

„Peníze máš tady. Vaše. Něco přidali mamička, sestřin podíl jsem přidal já. Je toho tady dost, abys mohl spokojeně žít. Už od nás nepůjdeš, nepustíme tě. Hanbu nám dělat nemůžeš, nejsi žádný chudák.“

To bylo opravdu bratrské jednání, za které mu Jan stiskl ruku, která ukazovala na poklad. Ten stisk, to byla vděčnost, a slova, která řekl, to dosvědčovala. Žádné peníze nechce, ať si je nechá švagr pro svoje děti. Sem, domů, se nevrátí, zůstane ve své jeskyni. A prosil, aby všichni achovali jeho zapomenou minulost. Ať se zapomene i jeho jméno a ať je pochovaný jak neznámý člověk tam, kde je pochována na bánovském hřbitově u samého vršku jeho žena. Po ničem jiném netouží.

Hospodář splnil jeho přání. Byli to jeho koně, jeho žebříňák, vystlaný zelenými větvičkami, když v době nejpilnějších prací na poli vezl poustevníka do Bánova. Za vozem hospodářova rodina a hrstka těch, kteří byli zavázáni poustevníkovi za pomoc.

Po pohřbu odevzdal hospodář na faře 600 zlatých, které určil poustevník, hospodářův švagr, na udržování kapliček. Stalo se tak roku 1772. Podle některých zdrojů určil poustevník 600 zlatých na stavbu kostela.

Od těch dob až do nedávna chodívala procesí ze tří vesnic bánovské farnosti do Kopců na mši dvakrát do roka. Ale kapličky udržují dobré duše v pořádku, aby byly připomínkou na tragédii, která se stala v Bystřici před více než dvěma sty lety.

Podle záznamu Jana Beníčka zpracoval **Libor Velan**